

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΕΦΥΑΛΩΜΕΝΑ ΚΕΡΑΜΙΚΑ

Η τέχνη των Εγχαράκτων

Στις 11 Οκτωβρίου εγκαινιάστηκε από την υπουργό Πολιτισμού κ. Ελισάβετ Παπαζώη στην Αθήνα Περιοδικών Εκθέσεων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης η έκθεση «Βυζαντινά Εφυαλωμένα Κεραμικά. Η Τέχνη των Εγχαράκτων», που θα διαρκέσει έως το τέλος του 1999.

Η βυζαντινή κεραμική ήταν μέχρι πρόσφατα ένας από τους πιο παραμελημένους τομείς της βυζαντινής αρχαιολογίας, η οποία, προσανατολισμένη κυρίως στη μελέτη της μνημειακής αρχιτεκτονικής και της θρησκευτικής ζωγραφικής, αγνόησε τα ταπεινά αντικείμενα της καθημερινής ζωής.

Τα τελευταία ωστόσο χρόνια σημειώνεται ζωνή ενδιαφέρον για την κεραμική του βυζαντινού κόσμου. Σειρά ειδικών άρθρων και εκτεταμένες παρουσιάσεις ανασκαφικού κεραμικού υλικού είδον το φως της δημοσιότητας. Μεγάλες εκθέσεις με θέμα το Βυζάντιο περιελάβαν ενδιαφέροντα δείγματα της βυζαντινής κεραμικής και αφιέρωσαν γι' αυτήν ειδικά κεφάλαια στους σχετικούς καταλόγους. Επιπλέον, για την επίλυση προβλημάτων της βυζαντινής κεραμικής χρησιμοποιήθηκαν οι νέες αρχαιολογικές μέθοδοι.

Η έκθεση είναι αφιερωμένη στη βυζαντινή κεραμική με εγχαράκτη διακόσμηση, το κατεξοχήν είδος διακόσμησης των κεραμικών που εξημερήσαν ως επιτραπέζια σκεύη και φαίθροναν με τα λαμπερά τους χρώματα και τη χάρη τους τα νοικοκυριά από τα μεσοβυζαντινά έως τα νεότερα χρόνια. Τα διακοσμητικά θέματα στα πλινθα αυτά σκεύη, μακριά από τις δεσμεύσεις της θρησκευτικής τέχνης, απονέμουν αφέλεια και ελευθερία και παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για την καθημερινή ζωή και τις αισθητικές αντιλήψεις της εποχής τους.

Η έκθεση περιλαμβάνει τριακόσια περίπου αγγεία από όλη την Ελλάδα, από την Πελοπόννησο έως την Κρήτη και τη Θράκη. Είναι ευρήματα ανασκαφών, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, και ανήκουν στις συλλογές των Εφορειών Αρχαιοτήτων, του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης και του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου Αθηνών. Περιλαμβάνεται επίσης αριθμός αγγείων από τις ανασκαφές της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Κόρινθο.

Η έκθεση διαρθρώνεται σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζεται η πορεία και εξέλιξη της εγχαράκτης διακόσμησης από τα μεσοβυζαντινά

έως τα μεταβυζαντινά χρόνια. Εκπροσωπούνται με παραδείγματα οι διάφορες ομάδες και οι διάφορες μορφές της τεχνικής της χάραξης πάνω σε επιχρυσία, που επενδύει το κατασκευασμένο με κόκκινο πηλό σώμα των βυζαντινών αγγείων. Σημειώνεται επίσης, εν είδει επιλόγου, η συμβολή των βυζαντινών εγχαράκτων κεραμικών στην ανάπτυξη του είδους αυτού στην Ιταλία.

Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται ευρήματα από δύο ναυαγισμένα βυζαντινά πλοία, που το φάρτιο τους ήταν στο μεγαλύτερο του μέρος επιτραπέζια εφυαλωμένα σκεύη με εγχαράκτο διάκοσμο. Το πρώτο ναυάγισμα στα μέσα περίπου του 12ου αιώνα κοντά στο Πελαγονήσι των Βόρειων Σποράδων, ενώ το δεύτερο στις αρχές του 13ου αιώνα κοντά στο Καστελόριζο των Δωδεκανήσου. Επισημαίνεται η σημασία παρόμοιων ευρημάτων της υποβρύχιας αρχαιολογίας και γίνεται φανερή η συμβολή των κλειστών αυτών συνόλων στη χρονολόγηση, στο συσχετισμό διαφόρων ομάδων και γενικά στη μελέτη της βυζαντινής κεραμικής. Τα αγγεία από τα δύο ναυάγια παρουσιάζονται ακουμπισμένα σε άμμο που βρίσκεται μπροστά από ναυαγισμένο πλοίο ζωγραφισμένο στον 11 μ. μήκος και 5 μ. ύψους βόρειο τοίχο της αίθουσας από την ζωγράφου στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού κ. Δημήτρη Καμαράκη.

Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται ομάδες αγγείων με κοινά χαρακτηριστικά, που μπορούν να αποδοθούν σε συγκεκριμένα κέντρα παραγωγής του ελληνικού χώρου. Παρουσιάζεται επίσης σημαντικός αριθμός ευρημάτων που σχετίζονται με τη διαδικασία κατασκευής των κεραμικών, όπως λείψανα εξοπλισμών των κλιβάνων και παραμορφωμένα, καμένα και ημιτέλη κεραμικά, που όχι μόνο τεκμηριώνουν τη λειτουργία κεραμικών εργαστηρίων σε έναν τόπο, αλλά δίνουν επιπλέον πολύτιμες πληροφορίες για την τεχνολογία τους. Στην ενότητα αυτή επισπικό υλικό και κατασκευές, όπως πάγκοι εργασίας, παραπέμουν σε χώρο εργαστηρίου κεραμικής.

Η έκθεση οργανώθηκε από το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού. Τον γενικό συντονισμό είχε η διευθύντρια του Μουσείου κ. Ευτυχία Κουρκουτούδη-Νικολαΐδου. Επικεφαλής της Μουσειολογικής ομάδας ήταν η αρχαιολόγος κ. Δημήτρα Παπανικόλα-Μπακράκη και της μουσειογραφικής η αρχιτέκτων κ. Γεωργία Σκορδάλη.

Την έκθεση συνοδεύει καλοισθιτικό Κατάλογος 270 σελίδων που εξέδωσε το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων.

